

Overgenomen uit Begijnhofkrant 27 (2010) 13 - 14
SCHOLEN OP HET BEGIJNHOF IN TURNHOUT

Harry Stabel

Elk jaar worden op het begijnhof in Turnhout met kerstavond meer dan 4000 kaarsjes ontstoken. Met als gevolg: een feeëriek verlicht hof in kerstsfeer, waar ieder jaar weer honderden mensen op afkomen, want nergens vind je een plek in de stad waar op dat tijdstip van het jaar mensen zich meer verbonden voelen met elkaar. Dat is ook de reden waarom de gidsen van het begijnhof al 12 jaar op rij de deuren van het Begijnhofmuseum op die avond wijd openzetten. Want, vergeet het niet, wij ontvangen in dit mooie museum ieder jaar met kerstavond ongeveer 900 bezoekers. En dan moet je bedenken dat dit bezoek voor velen de enige keer is dat ze in dat jaar een museum bezoeken.

Ook het Begijnhofmuseum ziet er elk jaar op kerstavond heel aantrekkelijk uit dankzij de vele kaarsjes, die velen de weg wijzen naar het museum.

Daarom trachten wij ook elk jaar in het museum een speciale kleine tentoonstelling in verband met de eindejaarsfeesten in te richten. In 2008 toonden wij oude kerst- en nieuwjaarskaarten, evenals nieuwjaarsbrieven. En eind vorig jaar hebben wij in de tijdelijk leeggehaalde schatkamer getracht iets over het onderwijs op het hof samen te brengen. Wij waren namelijk nogal onder de indruk van een foto van een klasje onder leiding van twee jonge begijnen: juffrouw Van Heupen uit Turnhout en juffrouw Giesen uit Nederland.

Vele vraagtekens

Waarom heeft een fotograaf rond 1900 zijn camera meegebracht naar het begijnhof om dat klasje te fotograferen? Waarom staan die peuters er stokstijf bij, met ernstige gezichten als van volwassenen? Waarom staan zij die het mooiste jurkje dragen in het midden, als willen ze de aandacht op zich trekken? Waarom staat dat ene kindje tegen de jonge begijn aangeschurkt, alsof het bescherming zoekt? Wie zijn deze kinderen? Wat is hun levensloop

geworden? Niemand die het ons nog kan vertellen. Daarom vind ik deze foto zo intrigerend. Wie waren de ouders en waarom stuurden zij hun dochtertjes naar een schooltje op het begijnhof? Waarschijnlijk omdat de armsten onder hen hier opgevangen werden om toch het hoogstnoodzakelijke, zoals lezen, schrijven en rekenen en wellicht ook kantjes maken, onder de knie te krijgen. En wellicht zijn de kindjes die allemaal dezelfde schort aan hebben, afkomstig uit het nabijgelegen weeshuis.

Deze foto van een klas rond 1900, die onder leiding stond van twee jonge begijnen, was een van de merkwaardige foto's die getoond werden op de tentoonstelling eind vorig jaar.

Je kan deze foto ook op de nieuwe DVD over het begijnhof zien, omdat de makers ervan zo onder de indruk waren van dit verstilde beeld, dat zij het absoluut wilden opnemen.

Onderwijs voor meisjes

We weten dat in het midden van de 16de eeuw (1550) er reeds een private meisjesschool op dit hof bestond. Vóór die datum was er in Turnhout geen onderwijs voor meisjes. Het is pas in 1599 dat er officieel toestemming werd gegeven voor het oprichten van een school voor meisjes. Op het begijnhof werd dus al voor deze datum les gegeven aan "*pensionairs*", die in de stad of bij begijnen verbleven. Er waren toen ook jongens bij deze leerlingen, maar zij mochten niet op het hof verblijven. In 1693 telde men -- en op dat moment waren er 351 begijnen -- 106 kinderen die lessen volgden.

In het midden van de 17de eeuw wordt er melding gemaakt van een school binnen de muren van het begijnhof in Turnhout. Begijn juffrouw Toten hield er toen een Franse kostschool, bijgestaan door juffrouw Van den Berg. Na de dood van begijn Toten noemde men de school dan ook de "school van juffrouw Van den Berg". De school was toen een concurrent van de "bonnefantenschool", zo genoemd, omdat men de kinderen daar "*les bons enfants*" noemde. Blijkbaar had men toen reeds rangen en standen tussen de verschillende scholen.

Begijnen Elisabeth van Eersel, Jurijntje van Hove en Helena Mys hielden alledrie het schooltje verder open en rond 1729 had begijn juffrouw Castelyns in het Sint-Anna Convent, waar nu Corpus Christianorum gevestigd is, een school “*voor dochters ende jongens, groot ende clyn*”. Er bestond toen ook een dergelijke school nabij de ingang van het hof.

Particuliere scholen

Na de Franse Tijd ontstonden er weer particuliere scholen op het begijnhof: in 1824 waren er twee scholen onder leiding van de juffrouwen Cornelia Mertens en Catharina Cleerens, alle twee begijnen. Zij hadden toen een twintigtal leerlingen, terwijl nog een ander schooltje er een dertigtal had.

In 1820 werd op het hof een kosteloze school geopend voor arme kinderen en dit onder de hoede van het toenmalige OCMW. De leerlingen leerden er Frans, Vlaams, rekenen, schrijven, naaien, breien, borduren en alle handwerk. Heel belangrijk was het feit dat vooral het kantwerk werd aangeleerd. Ook hier werden de lessen gegeven door begijnen en wel in de infirmerie. Sommige jaren had men meer dan 50 leerlingen.

Kantwerk, één van de vakken die onderwezen werden op de scholen op het begijnhof.

Maar in het begin van de 20ste eeuw mocht men enkel nog les geven als men de nodige diploma's had, wat de begijnen natuurlijk niet hadden. En zo stierf het schooltje op het begijnhof een stille dood.

Harry Stabel